

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru economi numai 4 cor. pe an.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscrisuri nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tariful cu prețuri foarte moderate

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Procese peste procese.

— Doi deputați români, cu procese politice. —

In lupta desnădăduită ce s'a dată de conducătorii politiceia maghiare, asupra politiceia românești din Ardeal și Ungaria, sfetnici nebuni împing pe cei dela putere, să facă tot ce pot pentru a băga în frică pe barbații noștri, cari îndrăznesc a să ridica ei, și a ridica cu ei și poporul român, pentru a-și cere aceea ce i-să cade, ce are drept să ceară; partea sa de bine și de scut în această țeară.

DI Dr. Aurel Vlad e unul dintre bărbații noștri tineri, care s'a aruncat mai hotărât în focul luptei naționale, în zile când ea prea părea a fi căzut în o amorțeață, în un somn de moarte, și pășirea d-sale pe cîmpul de luptă a ridicat valuri ce s'au întins în cercuri largi și puternice, peste toate plaiurile românești, și a avut o înfruntare hotărâtoare asupra țintei Românilor, care nu peste mult să ridicară înălțimi și pășiră sub steagul de luptă pentru cinstea neamului lor.

In zbaterile sale pentru urnirea poporul la luptă și răspindirea ideii de activitate — pe atunci încă nedecretată de instanța cea chemată — dl Dr. Vlad a făcut, în vara anului trecut, o călătorie prin Bănat și a ținut în vre-o câte-va comune adunări de popor, rostind vorbiri de luminare a poporului. Și a vorbit cu toată grija, cu toată paza, ca să nu fie învinsă că «aștită» la ură contra neamului unguresc, ci își încălzește numai neamul său pentru ale lui doriri și drepturi.

Aș! Inzadar. Procurorul din Timișoara a pornit contra dsale proces de «aștitare» la ură contra Ungurilor, și a cerut comisiei de imunitate a dietei, să-i dea pe deputatul Dr. Vlad spre a-l chema înaintea tribunalului la răspundere. Comisia l-a dat. Și nu peste mult vom avea un nou proces politic, foarte ciudat, foarte tras de păr, căci nici un om neorbit de patimă, nu va putea zice, că Dr. Vlad poate fi osîndit. Dar' vom vedea. Căci în zilele acestea ale noastre, zilele «minunilor» patriotizmului mincinos, multe de toate să pot.

Zicem că vom avea un proces ciudat. Căci mărturiile că Dr. Vlad ar fi aștitat poporul și și șă, sunt 3 *slujbași*, durere trei coade de topor, trei fii perduți ai neamului românesc: Petru Corcan, primpretor (fisolgăbirău) în Jam, apoi notarul și primarul din Răcășdia (unde s'a ținut vorbirea improcusată), Români amîndoi. Și acești oameni uitați de sine, au dat la protocol, că au auzit pe Dr. Vlad când a rostit acele cuvinte pe cari procurorul le-a pus sub acuză, anume câte-va cuvinte din vorbirea ținută la gara câii ferate, unde Dr. Vlad a fost primit

cu alaiu, și cele din adunarea însăși. Și ei, nenorociții, nici n'au fost macar de față la gară, când s'a făcut primirea și s'au rostit de Dr. Vlad cuvintele ce i-să impută! — Dar' vom da amănunte despre pertractare la timpul său. Atîta însă vedem de acum: pertractarea va fi foarte interesantă, și procurorul va avea greu de lucru, căci procesul e foarte tras de păr, fără un temeu serios, ci pare pus la cale pentru a șicana ori înfrica pe inimosul bărbat român.

Al doilea deputat e dl Ioan Russu-Sirianu pe care comisia de imunitate a dietei încă l-a dat, la cererea tribunalului competent, să poată fi tras în un proces politic. DI Russu a scris, precum e cunoscut cetitorilor noștri, anul trecut o carte despre Români din statul ungar, în care s'a năzuit a da o iconă cît mai bine colorată a stării și bune și rele, în care să află poporul român din țările coroanei ungare. Cum să afla el înainte cu zeci de ani, mai ales după iobăgie, cum să află azi, unde a dat înainte, unde napoi, unde s'a lățit, unde a perit, ce drepturi are și ce n'are, și alte multe ce ne privesc. Tot lucruri întemeiate pe chiar statisticele oficiale ale statului și pe istoria nemincinoasă. Și a tipărit cartea la București. Cartea s'a răspîndit însă și între Români din Ungaria, prin librării. Academia română a premiat pe dl Russu pentru cartea asta, și acum vine procurorul unguresc să-i dea și el prinosul său: îi face proces de «aștitare» contra Ungurilor prin acea carte, că deși n'a tipărit'o în țara noastră, dar' fiindcă a răspîndit'o și pe aici, a «aștitat» prin ea contra Ungurilor...

Și e iarăși un proces politic, ce samănă a încercare de șicanare a autorului, care și ca ziarist, slujește de lungi ani de zile lupta noastră națională. Va merge însă greu să-l poată judeca, dacă numai nu ar putea dovedi, că el însuși a împărțit și răspîndit cartea. Pentru-că librării au răspîndit o carte tipărită în altă țară, poate să fie osîndit scriitorul cărții numai în o țară a «minunilor» de drept și de dreptate!

Congres slav.

In 16 Maiu s'a încheiat marele congres de *ziariști slavi*, adunați din toate statele slave la Volosca. Congresul a ținut mai multe zile și toate foile mai de frunte slave din toate statele își aveau aci trimișii lor. Aci s'au înțelese asupra felului și a căilor pe cari au să le calce toți ziarisții slavi din toate părțile, în lupta lor de înaintare spre steaua care le merge înainte tuttora: mărirea gintelor slave.

Iată o gîntă de oameni înțelepți. Cînd vom ajunge și noi Români să avem congrese de ziarisții Români, cari să dea anumite puncte de vedere, puncte de urmărire, ca stele conducătoare, pentru mărirea neamului Românesc? Căci

face mult a lucra așa la fel, conștii unii de alții, — decit așa răsleți, care cum poate și ce poate. Să nădăjduim că vor veni nu prea tîrziu și acele vremi.

Dau napoi, nu nainte!

E mare supărare în Izrael. Profesorul Iulius Kautz dela universitatea din Pesta, om cu credințele lui tari științifice și cu tăria de suflet de a spune lucrurile drept, cum le vede, ales pentru știința lui înaltă, chiar *președinte* al Academiei ungurești, deschizînd zilele astea ședințele academiei, a criticat *starea slabă a literaturii ungurești*, a *gazetăriei ungurești*, în care să pune așa de puțin preț pe *adevărurile științei și ale istoriei*, etc. și a zis apoi printre altele:

...despre o știință luată în înțelesul înalt de azi, și despre o facere de știință, în patria noastră (ungurească) pînă acum nu prea putem vorbi!

„nu ne putem numi națiune, care are știință de o potrivă, de un rang, cu popoarele de cultură, și suntem nu în sporire în înaintare, ci mai virtos în decădîntă!“...

La acestea adauge »Magyar Szó«: »Așadar să recunoaște din scaunul de președinte al Academiei celei întemeiate pentru cultivarea științei, să recunoaște înaintea lumii întregi, că știința maghiară nu este, și că nu dăm înainte, ci chiar înapoi!« — Și o ia apoi bîndînd cîmpii și și șă, și scofînd »vinovat« pe învățatul președinte, pentru-că a cutezat a spune verde ce el crede și vede, despre »știința« maghiară! Că ei, orbiți de vorbele proprii și de lăudăroșia ce înșiși își fac prin foile lor, cred că alții ca ei nu-'s sub soare. Dar' acesta li-o spuse așa cum e, ori să supără ori ba.

DIN DIETĂ

Dăm în cele următoare vorbirile dlor deputați naționali Dr. Stefan C. Pop, Dr. A. Vlad și Milan Hodja, rostite în dietă. În numărul viitor vom aduce vorbirea dlui Dr. I. Suci.

VORBIREA

Dl. Dr. St. C. Pop, rostită în șed. dela 10 Malu a dietei.

Stefan C. Pop: Onorată Dietă! Imi iau permisiune să-mi desvolt și eu părerea asupra proiectului coaliției. Mă simt îndemnat să fac asta mai ales de vorbirile dlor Tisza și Bánffy. — DI ministru președinte Tisza a riscat enunțarea, că numai aceia pot fi fii credincioși ai patriei, cari nu formează un partid de naționalitate deosebit, ci se contopesc în vre-unul din partidele existente. Voiu arăta cit de greșită e părerea asta. (Mișcări în stînga). Să-mi arete dl ministru partidul, care poartă la inimă interesele îndreptățite și asigurate prin legi ale naționalităților. Voiu documenta cu izvoare autentice, ce mult s'a înstrăinat partidul liberal de azi de spiritul legilor aduse în anii 1867 și 1868, și cit de fals afirmă despre sine, că e purtătorul steagului moștenit dela marele Deák și că voește să așeze țara ungurească pe bazele legilor aduse de acel spirit luminat.

Să vedem dar', onorată Dietă, intrucit să asamănă ideile profesate de Deák cu cele răspîndite de partidul liberal.

Cînd s'a răspîndit vestea că Români eșind din pasivitate, doresc să ia parte în luptele parlamentare, această hotărâre a stîrnit mare neplăcere și indignare în partidul liberal. (Zgomot în partea stînga și'n cea dreaptă).

Madarász J: V'au cunoscut bine! St. C. Pop: Dar' partidul liberal să provoacă la marele spirit al lui Deák, deși a uitat, că acesta socotea că ar fi o nenorocire pentru țara întreagă, dacă naționalitățile s'ar retrage dela lupta constituțională. Și s'a exprimat atît de frumos, încît mă simt îndemnat să cetesc pasagiul referitor al vorbirei lui Deák (cetește): »Aș fi adînc întristat, cînd Români ar sta departe de alegeri, fiind-că doresc, că organismul constituțional al țării noastre, care să extinde peste toți deopotrivă, să se respecte în viața de toate zilele. Țara are lipsă de pace, cite mai avem de făcut să le facem împreună cu cetățenii noștri, pe cale frățească, în deplină înțelegere, lipsiți de ură și preocupării«. Așa propovăduia Francisc Deák, pe el îl neliniștea împregiurarea că Români să vor retrage din viața publică, dar partidul liberal tocmai asta o dorește, desi în mare parte membrii lui sunt aleși în ținuturile locuite de naționalități. (Zgomot în dreapta).

On. Dietă! Ce s'a întimplat după proclamarea acestor idei mari? S'a adus legea electorală din 1874, despre care președintele opoziției aliate a recunoscut, că învrednicește numai o clasă privilegiată de dreptul de alegător, iar' mulțimea, grosul poporului, e scos din întăriurile constituționale. Ba ce e mai mult, s'au înființat două sisteme deosebite și în părțile ardelenești sărace, censul (darea) e mai mare ca în Ungaria cea bogată. (Zgomote generale).

Gajári G: Tocmai din contră. (Zgomotul continuă).

St. C. Pop: Aceasta o pot dovedi cu datele statistice. E întristătoare această statistică, ce ne spune că în Ardeal sunt multe comune, unde porcarul satului are drept de alegător, fiind-că e nobil (nemeș), iar poporul n'are. — (Strigăte în stînga: drept vechiu!) Partidul liberal a mers și mai departe, a făcut un pas ce nici Koloman Tisza, zdrobitorul de naționalități n'a cutezat să-l facă; cu ordinațiuni ministeriale Hironyimi a zistat dreptul de intrunire și asociare al naționalităților, dar îndeosebi al Românilor, acest drept cardinal garantat în constituție a fost călcat în picioare, ca să amutească Români nesuferiți de el. (Zgomot).

Un glas (din dreapta): A-ți încercat să mergeți la Împăratul cu un memorandum! (Zgomot).

Președintele: Cer liniște!

St. C. Pop: Doar' și Dvoastră obicinuiți să mergeți acolo! Noi numai la Regele am mers! Eu, On. Dietă, simt o mare mulțumire sufletească văzînd că Hieronymi, care a dat ordinațiunea aceasta, nu reprezintă interesele maghiarimii. Maghiarimea n'a avut nevoie de o asemenea ordinațiune, ci numai el; și că de fapt n'a fost politică de stat, n'a fost politică rațională — o adevărate rezultat. Pe acest ministru Maghiarii l'au trîntit la toate candidările lui și pe urmă a fost nevoit să alerge la Sașii și la Români urgisiți de el, ca să ceară mandat. (Ilaritate în stînga. Strigăte: Apoi cum de l'ați ales?) Pot afirma cu demnitate și mîndrie, că n'a primit nici un singur vot românesc. (Deputații români strigă: Așa-i!)

Unul dintre deputații Români: Numai Sașii au votat cu el. Ei l'au ales cu o majoritate de 24 voturi. (Așa-i — în partea Românilor).

St. C. Pop: Cred că Maghiarii nu aprobă ordinațiunile de acest fel, ce nesocotesc legile.

Un glas (dintre Români): Las' că se sfarmă ei în de-ajuns ca să ne neîndreptățescă!

St. C. Pop: Ce propoveduiau deputații în Dieta din anul 1861 despre egalitatea de drepturi, în proiectul lor de adresă? Voi ceti începutul proiectului, ca să vadă țara că oare azi domnesc ori nu principiile lor: »Noi vrem să asigurăm și să dezvoltăm viața noastră constituțională pe temeiul egalității de drepturi. Vrem ca nici religionea nici naționalitatea să nu facă deosebire în privința drepturilor cetățenești, și cerem ca toate pretenziunile cetățenilor noștri de deosebite naționalități, să fie asigurate prin legi, avîndu-se a se lua samă de integritatea și independența țării«. (Strigăte din toate părțile: Așa-i!)

Barta Ödön: Compară memorandumul cu acestea! (Zgomot și intreruperi).

St. C. Pop: Vreau să muncesc alături de Dvoastră pentru binele țării. Țara asta e și a noastră. (Zgomot).

Președintele: Binevoii a da ascultare vorbitorului.

St. C. Pop: Înainte de asta cum s'a pronunțat înțeleptul patriei, Francisc Deák? (cetește): »Suntem decisi a face tot posibilul ca neînțelegerile să dispară, și vom face ce putem, fără a atinge integritatea și independența statului, ca cetățenii de toate naționalitățile țării, să se unească în interese și simțiri. (Strigăte: Asta e adevărat, dar' faceți-o?)

Sándor Pál: Trebuie stîrpiți agitatori!

Președintele: Rog pe st. domni deputați să binevoiască a da ascultare vorbitorului, căci altfel voi fi silit să-i agrăesc pe nume.

St. C. Pop: Tot astfel a vorbit și C. Tisza (cetește un pasagiu din vorbirea lui Coloman Tisza). Baronul Bánffy a zis că egalitatea de drepturi își are marginile sale, deși noi nu nutrim porniri îndreptate în contra patriei. Sunt atît de patriot ca ori și care dintre domni deputați. (Strigăte: Să dea D-zeu!) Și fiind-că limba (zgomot. Președintele sună clopoțelul) e cea mai scumpă comoară, pe care naționalitățile o grijeșc cu sfințenie și pe care trebuie s'o păzească între orice împregiurări, fie-mi permis să cetesc iar' din documentele citate. În privința limbii asta o fost părerea lui Deák (cetește): »Egalitatea de drepturi să poate restringe încitva numai în ce privește întrebunțarea oficioasă a diferitelor limbi, ținîndu-se seamă de integritatea și cîrmuirea țării și de posibilitatea aplicării cu acurateț a justiției. În comitate, municipii, comune și în biserici, trebuie dat teren liber egalității, chiar și la judecatorie. Întreb dar': la care judecatorie să vorbește româneste? Sunt tîlmaci peste tot locul chiar și'n ținuturi, unde e sărăcie mare și în astfel de părți dreptatea să cîștigă atît de scump, de nici n'o mai caută nime. (Zgomote în toate părțile).

Barta Ö: Înaintea tribunalelor și cei-ce știu ungurește întrebunțază limba românească. (Așa-i, în partea dreaptă).

Președintele: Cer liniște domnilor deputați! În decursul dezbaterilor li stă în voe fiecăruia să combată.

St. C. Pop: Deák a pus în vedere validitatea limbilor naționalităților la caz, cînd să vor înființa curțile cu jurați și să va introduce pertractarea verbală. Întreb și binevoii a răspunde cu conștiința liniștită și cu cere adevărul: făcutu-s'a asta? Fost-a introdusă limba naționalităților cel puțin la curțile cu jurați? (Neliniște în stînga: Numai asta ar mai trebui!) Căci doar nici nu poate fi jurat cine nu știe limba maghiară. (Un glas din stînga: Atîta ne mai lipsește ca în Ungaria să fie judecătorii românești!) Asta să poate numi ori-cum, dar egalitate de drepturi nu e. — Ministrul președinte Tisza ne pune întrebarea, că de ce n'am întrat

în șirele altor partide. Nu știu la care partid s'a referit, dar' eu voui arăta că de ce nu ne-am unit cu partidul independentist, care e cel mai mare.

Vorbirea de Sâmbătă a Barohului Bánffy a stârnit plăcere între independenți, deși ideile lui n'au fost nici-cind ale partidului independentist. Independenții n'au propovăduit nici cind o luptă de rasă ca asta. (Strigăte: Numai Dvoastră o propovăduiți!) Spiritul intransigentului și radicalului L. Kossuth a dispărut din acest partid. Au murit Irányi-ești, corbi albi nu se mai găsec în partida Dvoastră. Iubirea de libertate a fost atît de mare în inima lui Kossuth, că n'a voit să facă din chestia naționalităților pretext de neglijaire a țării.

Barta Ö. Ați și fost recunoscători în 1848! (Un glas: Atunci a-ți luptat în contra Maghiarilor!)

Dr. Aurel Vlad: Și Maghiarii au luptat contra Maghiarilor! Cine a chemat pe Muscalu? (Sgomote mari în stînga).

St. C. Pop: Voui ceta o parte din proiectul de constituție al lui L. Kossuth. (Cetește un pasagiu frumos în care să recunoaște naționalitatea, dreptul de întrunire și asociare, dreptul de a alege șefi de partid etc. și pretinde în schimb numai publicitate). Kossuth a murit, dar' nu și-a retras planurile. Intreb: Cine profesează ideile astea, chiar și în măsură mai mică între marginile legii XLIV. din 1868? Vă aduceți aminte de urgările lui D. Irányi de a să introducă sufragiu universal fără deosebire de limbă, naționalitate, rasă ori religione. Cine-l-a urmat? Nime, ci cum văd Bánffy s'a împacat cu ideile partidului independentist, afirmînd că proiectul de adresă conține programul său! (Zgomot între Români).

Aurel Vlad: Programul acesta e numai al lui!

Hock I.: Minți! N'a zis că e numai al lui!

A. Vlad: Insamnă-ți-o Die deputat că n'am obiceiul să mințesc!

Hock J.: Nu spune dar' neadevăruri. Bánffy n'a zis că e numai al lui!

St. C. Pop: Să mă scuzați, dar eu ca politician încă neexpert nu mă știu orienta în fața unui astfel de labirint, trebuie însă să constat că partidul independentist n'a luat în programul său sufragiu universal. Baroul Bánffy și-a pus de țintă contopirea naționalităților în rasa maghiară, zicînd că Ungaria numai astfel va putea exista. Dar' fie-mi permis să mă provoc la o autoritate mai strălucită ca a d-lui, să amintesc vorbele intermedietorului acestui stat: Sfântul Ștefan. Sf. Ștefan a sfătuit pe fiul său Emeric, să nu-și bată capul cu stîrpirea naționalităților, ci să cultive caracterul propriu al fiecăreia și acestea vor deveni stîlpi ai Coroanei și ai țării. Tot el a zis că: regnum unius lingue unius stirpis fragile et imbecille est. (Statul care are o singură limbă, un singur neam, e șovăitor și netrebnic).

Barta Ö.: Așa spun notițele stenografice de pe acel timp? (Iaritate).

St. C. Pop. Proiectul de lege al lui Berzeviczy nu satisface pe dl Bánffy, el voește unul și mai radical, ca naționalitățile să-și uite limbă și să-și peară naționalitatea. (Zgomote).

Președintele: Cer liniște!

St. C. Pop: Asta nu va succeda nici-odată! (Strigări: N'o vrea nime!) Un alt scriitor maghiar Bonfiniu zice: Valachi... plus pro lingua, quam pro vitae incolumitate certasse videntur, (Românii mai mult își apără tesaurul limbii ca chiar viața). Vom primi însă cu plăcere străduințele cari pe lângă cultivarea limbii au de scop și propunerea limbii maghiare.

Barta Ö.: Vă știam noi!

St. C. Pop: Natural, că pe atîta cit să poate! Văd un atac natural și deschis în vorbirea dlui Bánffy. El să împacă cu ideea unui stat întemeiat pe dreptate numai condiționat, numai întru-cît permit interesele de stat contemplate de el. Dar' dreptatea e numai una, ea n'are građațiuni. E evident, că se atentează la limba noastră, dar noi nu ne-o jertfim nici într'o împregiurare! (Strigăte: Nu-i adevărat! Nu-i trebuie nimăru!)

Președintele: Vă rog conțeniți cu conversațiile! N'are cuvint nime afară de vorbitor!

St. C. Pop: Voui adevări că nu s'a executat partea aceea a legii despre naționalități, care ne favorizează. — E vorba în această lege de școli. Statul e dator să ridice școli și gimnasion în cari să ne propună limba maternă a școalelor și până azi nu s'a înființat nici un gimnaziu unde să fie limba de propunere limba noastră maternă. Cea zis Francisc Deák, cind Sirbii ceruseră gimnaziu? (Cetește un pasagiu frumos din vorbirea lui Deák în care se spune, că instrucțiunea publică va înființa numai atunci cind statul va edifica pentru fiecare naționalitate gimnasion în proporția numărului lor și le amintește Maghiarilor de vremile cind ei erau siliiți să învețe o limbă moartă, pe urmă una străină. Recunoaște ca naționalitățile sunt așa de număratoase încit nu să pot stîrpi, deci numai barbarie și încercări zădarnice ar fi toate opintirile. »Să nu ne facem dușmani din naționalități, ci să ne nizuim să trăim ca frații, în pace. Impregiurările europene sunt de așa, că ei nu pot avea tendințe de separație«. De ce siliiți naționalitățile să facă ce nu dorec? Barta Ö.: Interpretați întocmai ca cei din Austria pactul!

St. C. Pop: Eu mă supun numai legii și constituției dar' unui om nu!

Vészi J.: Pe basa memorandumului!

St. C. Pop: Simțim și să învederează din toate năsiunțele, că toate partidele parlamentului voesc contopirea naționalităților în rasa maghiară, astfel cred ele să asigure existența Ungariei. (Zgomote mari). Astă înseamnă, că să propovăduiește fără genă lupta de rasă. (Zgomote generale).

Președintele (sună clopotele): Sunt siliiți să fac unele observări la cuvintele dlui deputat. Dl deputat voește să prezinte parlamentul maghiar așa, că aici să face luptă de rasă. Lupta de rasă numai doar cu afirmații de acestea să poate provoca. Il fac atent pe dl deputat, că naționalitățile n'au soarte mai bună nicăiri în lume ca aici! În țara asta nime nu neliniștește naționalitățile, nime nu atentează la limba lor. Rog mult pe dl deputat să se ferească de asemenea afirmații, ca să nu să provoace lupta de rasă. (Aprobări zgomotoase, continue și strigăte generale: Să trăiască președintele!)

St. C. Pop: Onorată Dietă! Iau la cunoștință cu mulțumită spusele dlui președinte. Și eu am fost convins, că în parlamentul ungar nu toți o voiesc aceasta. Dar' politica Baroului Bánffy are de scop ca încetul cu încetul să se șteargă caracterul polișot al țării și cu vremea naționalitățile să dispară de pe fața pămîntului. Acest scop nu e în legătură nici cu viața, nici cu interesele statului, și nu poate fi îndreptățit nici avînd în vedere trecutul statului ungar. (Zgomote). Eu sunt de altă părere și cred, că interesele de existență ale Ungariei vor fi mai asigurate, dacă țara nu va trece prin un proces de asimilare artificial. Ungaria își are garanțele de existență în integritatea ei și în unitatea organismului ei de stat, deci nu e silii să urmărească scopuri ce stînesc ne-mulțumiri generale. Cind 40% din locuitorii țării sunt analfabeți și aproape imposibil ca să se învețe două limbi, voui simți adînc respect în fața pedagogului ce se va angagia la asta. (Zgomot în stînga). — Onorată Dietă! Țara asta numai așa va fi fericită, numai atunci va înflori, cînd naționalităților li-să va da posibilitatea să-și cultive limba și interesele proprii neconturbate și să nu zică, că iubirea de neam împedecă bunăstarea statului. Dea D-zeu să-și elupte Ungaria independența și să fie asigurate prin legi drepturile firești ale tuturor cetățenilor.

Cred că în mod implicit am motivat, că de ce nu primesc proiectul de adresă și de ce mă alătur la proiectul înaintat de Teodor Mihali. Motivul principal e, că partidul independent și-a sistat pretențiunea principală, sufragiu universal fără osebire de rasă și naționalitate. (Aprobări în partea Românilor).

După el vorbește dep. Metzner Béla, sprijinește adresa și în deosebi teritorul vama independent. Dep. Dési Géza stăruie mai mult pentru întărirea instrucției maghiare în școala populară. Dep. opoz. Kelemen Samu sprijinește adresa.

VORBIREA Dlui Dr. Aurel Vlad, rostită în șed. dela 11 Maiu a dietei.

Onorată Dietă!

În critica situație prezentă a țării fie-ce partid patriotic e dator să ajutore eșirea din criză. Tocmai de aceea partidul nostru a fost de părere, să nu pornească discuție mai lungă, ci să-și spuie pe scurt punctu-i de vedere privitor la chestiunile de pe tapet. Și de nu ne-ar fi atacat așa de provocător partidul liberal și îndeosebi provizorul ministru președinte, poate nici nu aș fi vorbit mai pe larg, deoarece în momentele grele prezente, sunt de părere, că nu acum e prilegul potrivit pentru discutarea chestiunilor, cari ne privesc în special pe noi. La aceasta să recere obiectivitate, să recere chibzuință și-și firm convins, că obiectiv judecînd, ne vom și înțelege reciproc, cu obiectivitatea recerută, și pretenziile ce-s bazate pe legală îndreptățire, vor fi recunoscute.

On. Dietă! Dl ministru președinte a afirmat, că prin faptul, că ne-am prezentat aici ca grup deosebit, nu numai că ne-am pus pe un punct de vedere dubios al patriotismului, ci că ne tradăm tot deodată și interesele neamului nostru. Căci doar' avem datorință să expunem aici tendințele, principiile, cari ne-au întrunit într'un partid, dacă acestea principii ne-au înghebat în un grup, fiind-că am promis aceasta în programul nostru. Numai chestie de oportunitate e, ca să facem aceasta independent ori să intrăm în vre-un partid și în ascuns să ne valorăm aceste principii: Pretenția francheții bărbătești ne impune, ca să le propovăduim acelea pe față, (Aprobări în mijloc). Dar lăsînd la o parte aceasta, On. Dietă, nici mođru, nici posibilitate nu e, să o facem aceasta în sînul ori-cărui partid, fiind-că după-cum a spus ieri on. meu prietin Stefan C. Pop, nu aflăm nici un partid parlamentar regnicolar, în care acestea principii speciale ale noastre, punctul nostru special de vedere, ar afla loc. (Un glas în stînga. În parlamentul maghiar nu!) Ba da, în acest parlament avem drept să ne proclamăm principiile, fiind-că publicul alegător are dreptul să aleagă pe aceia a căror program lui îi place, iar' nu pe aceia, cari plac maiorității ori nu-i plac.

On. Dietă! Cred, că nu din punctul de vedere al patriotismului trebuie să criticăm faptul, cum și în ce mod ne-am prezentat aici, din punctul de vedere al patriotismul trebuie criticat numai faptele, principiile și programul, ce-l reprezentăm, iar' nu faptul, cum ne am organizat și cum am pășit.

On. Dietă! Îndreptățirea existenței partidului nostru nimeni nu a dovedit-o mai eclatant, decît chiar baroul Bánffy Dezső, care în vorbirea-i de Sîmbătă a declarat hotărît, că în Europa pe lîngă constelația politică prezentă viitor are numai statul unitar, monoglot.

Daniel László: Și asta e drept!

Aurel Vlad: Asta nu-i așa! Asta nu-i drept! (Mișcare în stînga). Dacă acest punct de vedere ar fi drept, atunci Ungaria nu ar fi existat o mie de ani, fiind-că o mie de ani nu a fost cu o singură limbă, ci mai multe neamuri au susținut-o, mai multe neamuri au fost aici în țară și toți, cîți au trăit aici, au contribuit la susținerea ei. (Desaprobări în stînga).

O voce (din stînga): Fleacuri! (Președintele sună. Să auzim, să auzim!)

Aurel Vlad: Istoria contemporană ne arată adecă casuri, că ideea naționalistă pe baza ținerii laolaltă a unit într'un stat mai multe mici stătuțele, dar' nimenea nu poate arăta,

că s'ar fi disolvat vre-un stat, fiind-că acolo existau mai multe neamuri.

O voce (din stînga): Dar' imperiul roman!

Aurel Vlad: Scuzele mele, pe vremea căderii imperiului roman nici n'a fost chestie naționalistă de fel.

Dar' nu aici e locul, ca să vorbesc despre pricinile căderii împărăției romane, numai vreau să constat faptul, că coexisterea mai multor neamuri în un stat nu poate fi cauză disolvătoare pentru el.

Markos Gyula: Nu trebuie să vă purtați așa! (Mișcare pe băncile ultime din mijloc).

Vlad Aurel: Dar cum să ne purtăm?

Markos Gyula: Fiind-că afară vorbiți una aici alta. (Desaprobări în mijloc). Se zice, că d-voastră trăiți din aceea, că seduceți poporul! (Larmă). D-voastră trăiți din aceea, că agitați! (Larmă).

Președintele: (sună). Îndrun la ordine pe dl deputat Markos.

Markos Gyula; Merci!

Președintele: Nu reflecta la enunția președintelui, altcum voi transpune cazul la comisia de imunitate.

Aurel Vlad: Noi, On. Dietă, sperăm și viața ne arată, că în parlamentul ungar fie-ce partid regnicolar are scopul să se realizeze un stat unitar cu o singură limbă, care după concepția baroului Bánffy Dezső e egal cu pustiirea tuturor naționalităților (Desaprobări în mijloc). Fiind-că contopirea în limbă nu e altceva, decît sistarea naționalităților (Desaprobări în mijloc). Pardon, dar de poate cineva să înțeleagă asta altcum, ori eu nu știu ungurește, ori baroul Bánffy Dezső nu știe ce vorb.ște? (Mișcare în mijloc). Iar dacă cercetăm tendințele, vedem, că asta a fost scopul final al politicei partidului liberal, deși nu a spus-o așa după-cum nici Bánffy nu a spus-o cînd sta în acel loc, dar o spune acum, fiind-că e o lozincă populară. Foaia lui mai propagă și aceea, că maghiarizarea trebuie să fie problemă de stat! Cu părere de rău experiam, On. Dietă, că această idee află ehou la toate partidele acestei on. camere. Cind astfel de direcții ajung la suprafață la partidele politice maghiare, atunci nu numai în urma dragostei, ce ne leagă de neam, ci chiar și în interesul statului avem datorință să luăm poziție față de atare direcție, fiind-că după părerea mea viitorul statului ungar numai așa va fi asigurat, dacă toate neamurile locuitoare în această țară vor fi mulțumite, dacă nu se pun opreliști propășirii culturale economice a acestor neamuri! (Strigăte în stînga: Cine le împedecă?) Judecînd din acest punct de vedere proiectul de adresă al maiorității coalitiei află în el momente, cari justifică acest punct de vedere al nostru. Aici e îndată chestia estinderii dreptului electoral, la care on. opoziție coalită nu să pune pe punctul de vedere al sufragiului universal și deoarece în programul partidului independent prima condiție a sufragiului universal e cunoașterea în scris și vorbire a limbii magiare, deoarece după programul partidului nou aflător în coalitie... (Strigăte în stînga; Nu-i acolo!) Dar va fi! — și de va fi și această chestie o voi cerceta din punctul de vedere al egalității de drepturi, atunci voi zice, ca on. maioritate coalitiei pășeste de pe terenul egalității de drepturi, fiind-că cind cunoștința în scris și vorbit a limbii maghiare nu e condiția cardinală la purtarea sarcinilor statului, nu e permis să fie condiția cardinală cînd e vorba de exercitarea drepturilor. (Drept! Așa e! pe băncile ultime ale mijlocului!)

Președintele: Rog pe domni deputați să nu conturbe pe vorbitor cu nesfîrșite întreruperi.

Vlad: Știu eu, de ce puneți aceste opreliști. Mai întîi, fiind-că vă temeți, că astă extindere a drepturilor fără nici o restricțiune ar fi în favorul naționalităților și socialistilor (Mișcare fiind-că decretarea sufragiului universal ar înlesni ajungerea de deputați socialiști în dietă (Strigăte în stînga. Cine-i împedecă? Larmă în stînga și și mijloc. Președintele sună). Astă tăgăduire a drepturilor să poate numai așa motiva, că lipsește încrederea, că cei investiți cu acest drept nu-l vor folosi în interesul bine priceput al statului.

E întrebarea, că oare nu trebuie mai mare încredere, ca să încredințăm apărarea țării unui om, care nu știe ungurește? Și dacă necunoștința limbii maghiare nu e pedecă pentru-că cetățeanul de altă limbă să apere patria și de e destul de patriot pentru-că să-și împlinească datorințele față de dușmani, atunci i-se poate dificulta dreptul electoral din punct de vedere al patriotismului, fiind-că nu știe ungurește? Cu mult mai mult poate strica patriei acel om de altă limbă, acel nemaghiar atunci, cînd îl încredințăm apărarea patriei, de cit atunci, cînd îl investim cu dreptul electoral.

Și un alt moment ne arată, că on. maioritate coalitiei să pune pe acest punct de vedere și adecă poziția, ce a luat-o în privința limbii de comandă, respective avînd în vedere motivarea punctului ei de vedere în această chestiune. Dacă on. maioritate ar cere limba de comandă pentru lărgirea suveranității statului ungar, nemaghiar nu ar putea excepționa pe drept această pretențiune. Dar' ei prezentă chestia limbii maghiare ca limbă de comandă de aceea e de lipsă, fiind-că constituie un nou mijloc de maghiarizare (Iaritate în stînga). Mă mir foarte tocmai de membrii partidului nou, că rid fiind-că doar' asta a desfășurat-o Bánffy, care zice că din punct de vedere național-maghiar nu e atît de importantă limba de comandă, ci limba regimentului, fiind-că crede, că prin introducerea limbii regimentului, să deschide un mai vast teren maghiarizării. (Sgomot în stînga).

Președintele: Rog pe dnii deputați să nu mai întrerupă. Căci doar' așa vorbitorul nu-și poate continua vorbirea.

Aurel Vlad: E foarte firesc, On. Dietă că deoarece astfel prezentă astă pretențiune, noi față de ea cel puțin indiferenți rămînem (Sgomot în stînga). Da rămînem indiferenți, dacă o pretenție din acest punct de vedere.

Suntem puși în fața alternativei, să alegem între două partide mari, una vrea pe bază 67-istă să realizeze statul național unitar maghiar, iar' cealaltă pe baza deplinei independențe.

În această chestie am îndrăzneala să zic afirmarea, că nici un partid nu reprezentă interesele obștești ale statului, ci noi le reprezentăm. (Mare sgomot și iaritate în stînga. Președintele sună).

O voce (din stînga): Vorbește Vienei.

Aurel Vlad: Pardon, punctul nostru de vedere nu vrea să fie poziție nici pro, nici antivieneză (Larmă în dreapta și în stînga). Noi vorbim curat din punctul de vedere al interesului înștelesc al țării, așa după-cum noi înțelegem acest interes obșteesc. (Larmă în stînga. Președintele sună).

Și deoarece ce sunt convins, că viitorul Ungariei numai așa va fi asigurat, numai așa va putea fi garantat, dacă toate naționalitățile vor avea posibilitatea, ca pe lîngă susținerea unității de stat să poată înainta pe terenul cultural și economic neamul (Strigăte în stînga: Nimeni nu le împedecă!)

și deoare-ce pentru asta în programul nici unei partide nu aflăm garanția, faptul acesta motivează organizarea noastră separată (Aprobări pe băncile ultime din mijloc. Sgomot în stînga. Președintele sună).

Și după tranșacția din 1867 au luat parte în parlamentul maghiar deputați nu de origine maghiară — asta n'o înțeleg în senzul dreptului public — și atunci unul altul a fost membru partidei deakiste, unii s'au alăturat la partida independențistă, care era atunci foarte slab reprezentată. Alții s'au ținut apoi de mijlocul stîngei. Atunci domnia însă alt spirit: atunci nu avea valoare concepția șovinistă, care o experimentăm azi. (Larmă în stînga. Președintele sună.)

On. Diet! Avînd în vedere, că timpul e înaintat, sfîrșindu-mi expusele mele țin să declar, că nu pot primi proiectul de adresă al majorității, ci mă alătur la proiectul de adresă înaintat de on. meu coleg Mihali. (Aprobări pe băncile ultime ale mijlocului).

VORBIREA

Dlui Milan Hodșa, ținută în șed. dela 13 Maiu a dietei.

Milan Hodșa, (deputat slovac). Recunoaște trebuința trimiterii adresei la Tron, însă nu află cu cale lucrul, că în comisiunea de redactare a adresei n'a fost ales nici un deputat naționalist. Ii pare rău că în Ungaria trebuie să luptăm și acum în veacul al două-zecilea, pentru libertățile publice. (Contraziceri). Planul de adresă kosuthist nu-l primește, pentru ceea-ce se cuprinde în el, ci pentru ceea-ce nu să cuprindă. Căci dînsul cere vot universal și nădăduște că partidul independențist va implini această cerere.

Strigări din stînga: Dreptul electoral îl vom lega de cerința cunoașterii limbei maghiare!

Milan Hodșa: Deoare-ce trebuie să se vorbească și în numele aceluia, cari în urma forței majore au rămas în afară de cameră...

Strigări: Ce fel de forță majoră? Au căzut! (Ilaritate).

Milan Hodșa: Da, au căzut față de forța partidului liberal, — asta e vis major. Cere deci și în numele celor ce au rămas pe dinafară, politică de naționalitate corectă! În ce privește teritoriul vama independent, cetește programul fostului candidat de deputat Emil Stodola la care oratorul se alătură. Intre teritoriul vama independent și între sistemul de dare progresiv, doarește junctim. Vorbește apoi despre siluirile ce să fac la alegeri și arată, că și alegerile din urmă s'au făcut prin corupție. Stim din pătanie că în timpul domniei de zeci de ani a partidului liberal, publicul alegător din fînturile locuite de naționalități a fost tîrît în noroiul cel mai murdar al stricăciunii politice. Partidul liberal a fost acela, care a zguduit baza morală, ceea-ce e de judecat mai ales atunci, cînd întrebăm națiunea, ce gîndește ea asupra cestiunilor de drept public și constituționale, ce o priveșc. La noi poporul a fost agînit cu făgăduințe; unde făgăduințele n'au prins, s'a lucrat cu bani, poporul a fost speriat și siluit, și unde toate aceste n'au fost de ajuns, s'a descărcat asupra alegătorilor prigonirea politică. Într'un cerc s'a spart capul candidatului bîtrîn de 70 de ani! Toate aceste iustrează sistemul electoral al partidului liberal. Vorbește apoi despre dorințele naționalităților și ia în nume de rău, că naționalitățile sunt acuzate de nepatriotism.

Strigări: Nu esta așa! Nimeni nu supără de cei patrioți. Întrebarea e, dacă sunteți patrioți?

Milan Hodșa: Cel-ce mereu își pomenește „patriotismul“, samănă cu fata, care mereu spune: eu sunt fată cinstită! (Ilaritate). Se zicea mai înainte, că e mai bine ca naționalitățile să vină aici în cameră, să vorbească aici la loc competent, ear nu să agiteze în afară. Ei bine, iată că suntem aici. (Aprobări). Se apără în contra acuzei de panslavism, pe care-l iscodesc numai unii fișpanii și funcționari prea zeloși. Declară, în

fine, că nu primește adresa coalițiunii, ci se alătură la adresa propusă de Mihali.

Știri politice

Intre România și Turcia s'a ridicat o mică neînțelegere, ce a dus la încordări și frecări diplomatice. Un slujbaș mai înalt turc din Ianina (Macedonia), neținînd samă de aceea, că „Poarta“ din Constantinopol a dat voe guvernului român a să îngrijă de școlile române din Macedonia, — a arestat 2 inspeciori școlari și pe alți Români macedoneni. De aci încordarea, care să aprinsese rău zilele din urmă, dar' acum e pe împăcate.

Criza politică din Pesta e tot unde a fost: în infundătură. În zilele astea M. Sa a trimis pe ministrul comun de finanțe Burján să pertracteze cu capii majorității kossuthiste, dar' multe foi spun, că venirea lui Burján la Pesta va face să se vadească cu desăvîrșire ruperea dintre Domnitor și partidele întovărășite kossuthiste.

Războiul dintre Ruși și Japonezi e în aceeași stare de facere de pregătiri. Doar' atît e nou, că despre comandantul flotei rusești Rosdestwenski să spună, că e așa de bolnav de nervi, că o să fie silit a să reîntoarce acasă, predînd comanda flotei la alt admiral.

In Macedonia tulburările sunt iar la rînd. Neastîmpărății Bulgari să mișcă, ba și Grecii, contra stăpînirii turcești. S'au dat și să dau chiar dese încăerări între răsulați și trupele turcești, rămînd pe cîmpul de luptă mulți morți și răniți. — Bulgaria ar vrea să rupă Macedonia pentru Bulgaria, Grecii să alipească o parte din ea la Creta și cu aceasta cu tot la Grecia...

Din pilele altora.

— Ușurări Polonilor. —

Dacă a fost cineva bătut de soarte, apoi bietul popor polon căzut pe mâna Rușilor și a Prusacilor, a ajuns bătut de toți Dzeii. În Rusia le-au scos limba din școale și le-au risipit toate societățile culturale, ba au mers până a-i oprit de a-și mai cumpăra moșii nouă de pămînt, afară de cele ce le au și le moștenesc din tați în fi.

Chiți oameni slabi de înger n'ar fi desnădăduiți în așa jug! Polonii însă nu! S'au zbtăut, au suferit, și au strigat mereu după dreptate! Au prigoniți și ei pe unde numai au putut și cît au putut, tot ce e rusesc!

Și azi guvernul crincen muscălesc să vede silit a bate în retragere. Chiar zilele astea Tarul a dat poruncă să se dea iarășii Polonilor drepturi de a-și cumpăra pămînt și a face întreprinderi industriale.

Iar' în școalele lor poporale, ba și în cele medii (gimnaziu) în care parte mare de școlari e polonă, e liberă învățarea în limba polonă!

Ministrul de culte are poruncă să pună în aplicare cît mai curînd aceste ușurări ce să fac sorții Polonilor.

Iar' în Ungaria „modernă“? O, la noi miopii politici acum încep a ne stringe, și a ne fereca limba în școale și pretutindenea,

nevrînd, nebunii de ei, să învețe nimic din mult grăitoarea poruncă a Tarului și din sterpele probe de acest fel, făcute și rămase zădărnice în atitea alte țări.

„Liberalitatea“ lor

Nu odată cetim prin trîmbițele răgușite ale politicilor maghiari, că „Ungaria e cel mai liberal stat din Europa“, că după Anglia, Ungaria e aceea în care constituțiunea e mai înaintată, mai „liberală“, și dînd mai multe drepturi popoarelor țării.

Apoi hai s'o vedem puțin asta, luînd înainte de pildă legea electorală, în care sunt depuse drepturile cele mai scumpe ale cetățenilor din o țară.

Iacă ce vedem aci:

Francia are:

39 milioane locuitori; între acestea sunt 11 milioane alegători, adică din fie-care 100 de locuitori 28 au drept de vot.

Belgia are:

6½ mil. locuitori, cu 2½ mil. alegători, deci 84 din sută au vot.

Italia are:

33 mil. locuitori, cu 2½ mil. aleg., deci abia 8 din sută.

Anglia:

41½ mil. locuitori; 7 mil. alegători; tot 17 din sută.

Germania:

56 mil. loc.; 12½ mil. aleg., deci 22 din sută.

Prusia:

34 mil. loc.; 6½ mil. aleg.; deci 91 din sută.

Austria:

26 mil. loc.; cu 7 mil. aleg.; deci 27 din sută.

Ungaria are:

17 mil. loc.; cu 1 milion de alegători, deci abia 6 la sută.

Ce vedem din aceste cifre? Aceea, că azi între statele mai mari din Europa, singură Italia și Ungaria sunt mai codașe în a da drepturi largi cetățenilor lor, dar' și între aceste două: Ungaria e fruntea cozii! În Austria, asupra căreia politicii din Pesta cîrtesc mereu, din fie-care 100 de locuitori, 27 au vot, iar' la noi abia 6.

Și-apoi să mai bat în piept strîgînd: ce mai faceți atîta gură, doar' nicăiri nu vă e așa bine ca la noi, voi popoare nemaghiare!

O, vai de ei bine!

Asta ca cheie a simțămîntului lor de „libertate“ pentru popoare.

Dar să luăm acum o altă cheie, care ne arată înțelepciunea lor și crutarea ce o face cu averea țării.

Să știe că dieta e un așezămînt scump, fie-care deputat e plătit scump și cu cît alegi mai mulți, cu atît ai cheltueli mai grele. Acum iacă care stat chiți deputați își alege:

alege la:

Germania,	142.000 de locuitori	1 dep.
Prusia	74.000	1
Francia	68.000	1
Italia	64.000	1
Anglia	62.000	1
Austria	61.000	1
Belgia	44.000	1
Ungaria	la 40.000	1

Deci înțeleptii politici din Pesta și aci sunt în fruntea... risipitorilor! Nime ca ei! Să aibă ei mulți deputați, ca să facă sfadă cît mai mare. Apoi că ce costă pe țară această risipă, ce le pasă lor?

NOUTĂȚI

Dl. Dr. Victor Bontescu, cunoscutul înflăcărat tînăr luptător național, fiul dlui Mihail Bontescu dela Hașeg, a făcut săptămîna trecută cu bun succes cenzura de avocat. Să va stabili în Hașeg. A condus și pîn' aci, de ani de zile, cancelaria de bun renume al tatălui dsale.

Dl. Dr. Aurel Oprea, conducător în anii din urmă a cancelariei dlui deputat Dr. A. Vlad din Orăștie, a făcut săptămîna asta cu succes cenzura de avocat în Pesta. Să va stabili în Orăștie.

Dorim noilor advocați cele mai strălucite cariere!

Protopopiat la Geoagiu. După-ce și sinodul protopopesesc al tractului Orăștie și-a dat părerea, că ar fi de lipsă, ca comunele de peste Murăș,

alipite de vre-o 5 ani la tractul Orăștie, să se desfacă, formînd un tract de sine, — sinodul arhiepiscopesc din Sibiu a încuviitât în ședința sa a 3-a din astan înființarea noului protopopiat la Geoagiu, cu sediul în Geoagiu-suseni. Il vor forma comunele de peste Murăș ce se ținuse de tractul Geoagiu cu sediul în Săcărîmb și cîteva din cele ce azi să țin de Deva, deși le-ar fi mai la îndemînă Geoagiu.

Nici vorbă!

În unele părți s'a răspîndit vorba, că dl Dr. Aurel Vlad și-a luat anume de apărător al mandatului său la comisia dietei pe un Ungur, pe dl Dr. I. Erdélyi, pentru-că ar fi ceva nepot de fost ministru, și ca atare îi putea ajuta, ca apărător, precum 'i-a și ajutat, mai mult decît un Român!

E o poveste toată vorba. Dl Dr. Ioan Erdélyi, avocat în Pesta, e Român din familia Erdélyi-eștilor bihoreni, și dl Dr. Vlad anume 'l-a luat pe acesta de avocat, fiindcă e Român și nu a ales pe nici unul din cei 1500 advocați unguri și Jidani din jidovitul oraș.

Credința asta, că un avocat ungur îi poate ajuta la judecatorie mai mult ca unul Român, este cam răspîndită în poporul nostru, dar' pe cît e de răspîndită, pe atît e de falză, de mincinoasă!

Dacă ai dreptate, și-o scoate la iveală ori-ce avocat, dacă n'ai, nu te poate ajuta ungurul numai pentru-că și el și judecătorul sunt unguri!

Dl Dr. Vlad s'a încrezut în dreptatea cauzei dsale, și și-a trimis acolo apărător român, și a eșit bine. De nu era alegerea curată, putea pune șapte Jidovi și Unguri să-'l apere, că tot o perdea!

Fie de pildă și altora!

Mare luptă electorală să dă la Neopanta. Trebînd să se facă aci nouă alegere de deputat, kossuthiști și-au pus candidat pe contele Teleki Arved, iar Sirbii pe Dum. Mussici. Sirbii fac mari sforțări să-și scoată pe candidatul lor naționalist. Le dorim din inimă acest succes!

Dela Reuniunea femeilor rom, din comt. Hunedoarei. Convocare. Prîmînd, sub Nrul 481, de la biuroul central al Asociațiunei, pentru lit. și cultura poporului român, invitarea, de a participa și Reuniunea noastră, la expoziția etnografică și isrorică culturală, care se va deschide cu ocaziunea a-dunării generale din ast-an a «Asociațiunei» la 19. August a. c. n. și care va rămânea deschisă timp de 10 zile, — mi permit, prin aceasta, a convoca membrele și membri comitetului Reuniunei noastre, la ședința extraordinară, pe ziua de 24. Mai 1905, după am. 3. ore, în localitățile casei romane din loc.

Obiectele de pertractat, vor forma, cu această ocaziune, pe lingă agendele oficioase a le Reuniunei, ștatorirea modalității și chibzuirea mijloacelor, prin care Reuniunea noastră să fiă cu demnitate reprezentată la înălțătoarele festivități culturale naționale, puse sub înalta egidă a primei noastre instituțiuni de cultură.

Fiid aceste theme, de cea mai mare importanță, rog. cu insistență, nu numai membrele, și membri comitetului nostru, ci pe toți binevoitorii și spriginitorii Reuniunei noastre, cărora le zace la inimă propășirea noastră culturală, să binevoiască, a participa la această ședință, pentru ca să ne consultăm a supra celor de facut. Deva, la 17 Mai n. 1905. *Dionisie Ardelean*, secretar. *Elena Pop Hosșzu Longin*, presidentă.

„Poporul Român“ din Bpesta, a-pare dela 15 Maiu încoace, ca foaie politică, reușind a depune, ca ajutorul mai multor bărbați binevoitori, cauziunea prescrișă pentru foile politice.

Dintr'o lipsă în alta. Să știe că în cercurile conducătoare ale Metropolitaniei gr.-or. române, a prins de chiț-va ani putere ideea, de a înființa cit mai curînd și așazicînd cu ori-ce preț, încă două episcopii nouă, d. e. la Timișoara și Cluj ori Orade. S'a și decretat, în principiu, înființarea. Iar astan ideea a fost supusă de nou spre mai deaproape desbatere. Sinodul din Arad s'a exprimat cam așa: N'avem nimic în potrivă, ca idee, să se mai înființeze episcopii nouă, dar lucrul să se lase pentru timpuri mai fericite, că azi prin înființarea lor, ar ajunge și ele, episcopiiile nou înființate, și și cele din trupul cărora s'au rupt, în și mai mari neajunsuri materiale. Am pași din o sărăcie intr'alta. Reală și binevăzătoare hotărîre.

Toți pentru unul. În Vaș, s'a făcut grevă în fabrica de cusut. Pe o femeie muncitoare care lucrează de 8 ani acolo, a pedepsit-o direcțiunea cu 2 coroane pentru ceva greșală, pe cînd regulamentul fabricei nu cunoaște pedepse mai grele de 40 fileri. Ba au și lăpădat-o din lucru. Lucrătorii și femeile lucrătoare au aflat că prea e aspră direcțiunea cu biata femeie, și au adus la cunoștința direcțiunii ne-mulțumirea lor cu pedeapsă dată femeii vechi muncitoare. Direcțiunea le-a răspuns: Dacă nu vă place, poftiți pe urma ei, afară din fabrică. Răniți în sufletele lor de această pășire de pașă, patru sute de lucrători și lucrătoare au lăsat acolo toate mașinile și au eșit din lucru, declarînd că ei sunt oameni cu inimă, îi doare soartea surorii lăpădate și să simt loviți în mindria lor prin răspunsul direcțiunii și nici nu intră mai mult în lucru, pînă nu primesc napoi și pe femeia dată afară! Numai atît au cerut la început. Acum, că direcțiunea nu s'a învoit, și greva (impotivirea de a mai lucra) ține de-o săptămîna, — direcțiua s'a văzut silită a intra în pertractări cu lucrătorii greviști.

Dar acum are lucru mai greu. Că lucrătorii văzînd strîmtoarea Direcțiunii, și-au întins condițiile de pace și peste alte treburi și zic că numai așa vor mai intra în lucru, dacă multele nedreptăți ce li-se fac, nu li-să vor mai face, anume să nu li-să tragă din plata lor amarită de abia 30—40 cr. la zi, pentru tot acul stricat cite 2 cr. și pentru ata stricată mai mult decum le-ar cere în prăvălie pe ea, că ei în acest fel perd adeseori jumătate din plata lor și așa de batjocură de mică. — Intre lucrătorii acestei fabrici de cusut și țesut, 8 din 10 sunt tot fete să-race, și azi tot orașul e cu inima pe partea lor, dorînd să li-se facă dreptate și să nu mai fie așa batjocorite, cum sunt.

S'au pus bieții lucrători toți pentru unul și unul pentru toți în elup-tarea drepturilor lor. Și vor birul prin înțeleaptă ținare la olaltă, că de fapt fabricele prea trag pielea de pe lucrători, îmbogățînd pe unul ori doi proprietari, după muncă aspră și udată cu lacrimi a alor sute și mii de muncitori năcăjiți.

Convocare.

Membrii români ai comisiunei municipale a comitatului Făgăraș sunt rugați a lua parte cu toții la adunarea generală ordinară din 25 maiu st. n. a. c. precum și la consfătuirea prealabilă care să va ținea în 24 Maiu st. n. la orele 7 seara în hotelul „Paris“. Făgăraș, în 18 Maiu 1905, Dr. I. Șenchea, Dr. Vasu, Dr. Motoc, Dr. Popescu, Popp, Ioan Scurtu, D. Chișerșean, Aron Poparad, Ioan Dejenariu, I. Macaveiu, Dr. N. Șerban, Dr. Ioan Turcu, Dr. Micu.

Mulțumită. Cu ocaziunea concertului dat la 3 Maiu n. din partea reuniunei române de cîntări din Orăștie, s'a încasat cu totul suma de 403 cor. 40 fil. din care subtragîndu-să speșele avute în suma de 226 cor. 30 fil. rămîne un venit curat la fondul reuniunei de 177 cor. 10 fil.

Cu suprasolviri au binevoit a contribui următorii P. St. Domni: Dr. Aurel Vlad, deputat d. 20 cor., I. I. Vulcu 10 cor., Dr. I. Marghita 4 cor., Wilh. Schuster 4 cor., Alexandru Herlea not. 2 cor., I. Rob. comerciant 2 cor., Avram Dubleșiu, inv. 2 cor., L. Vraciu, compt. 1 cor., D. Jurju 80 fil., I. C. luga 60 fil., și I. Cotruș, paroch., 40 fil.

Primească marinimoși-donatori din partea reuniunei cele mai călduroase mulțumite, asigurându-'i despre stima cu care reuniunea le datorește.

Tot cu această ocaziune reuniunea își ține de plăcută datorință a exprima și pe această cale mulțumirile sale stimabilei Dșoare Adelina Pisko, st. Dne Victoria Dr. Erdelyi și Dlui Nic. Demian, teolog, pentru prețiosul concurs dat reuniunii cu ocaziunea concertului acestuia.

Orăștie, în Maiu 1905.

Pentru comitetul reuniunii:

Ioan Fleșer, Ioan Brarga, casar. reun. președinte.

Corneliu Demeter, apotecar în Orăștie, (apoteca N. Vlad), are de vânzare „Peronospin“, mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporiei, la stropirea viilor.

Acesta e probat ca cel mai bun, și prin folosință s'a dovedit a fi mai cu efect ca piatra vinătă sau ca alte asemenea mijloace, și e totodată cel mai lesne. E preparatul propriu. Prețul unui pachet 40 fil. Fiecare pachet e provăzută cu numele Cornel Demeter, și cu instrucțiuni de întrebuintare.

Stropirea cu »Peronospin« e ma bine dacă să face în zi senină; pe timp noros ori ploios, nu, nici contra vântului.

Dar »Peronospin«-ul, afară de vii, să poate folosi cu efect admirabil contra boalei de grumpene, cum și la stropirea omidelor și insectelor stricacioase la pomi; contra păduchilor de trandafiri (la trandafiri fără var), și la desinfectarea cotețelor de galițe.

Nu există mijloc mai bun de a-ți ciștiga sănătatea, ca crucea dublă-electro-magnetică R. B. Nr. 86967 și sute de oameni își mulțumesc recștigata sănătate și dorul de viață dlui Albert Müller în Budapesta V., Vadsz u. 42 N, ceea-ce dovedește și următoarele două scrisori de recunoștință: I. Dlui Albert Müller în Budapesta. De oare-ce crucea electro-magnetică R. B. Nr. 86967 mi-a ajutat foarte mult și cu succes în contra astmei și a reumatismului, nu pot trece cu vederea să nu-ți exprim cea mai sinceră mulțumită și să recomand acest leac tuturor ca căldură. Cu stimă: Iovram Kovacevici, Doln Tuzla. 2. Dlui A. Müller, Bpesta. Fiica mea a purtat crucea electro-magnetică R. B. Nr. 86967 contra bătăii de inimă și s'a însănătoșat, pentru ceea-ce îți mulțumesc din inimă. Stimător: Ioan Leidl, Verșeț. De aceea indemnăm pe toți aceia, cari sufer de reumatism, influență, astmă peste tot de nervi și-și procure un astfel de aparat, căci costă numai 6 cor. și să se îndrepte în privința aceasta către dl Albert Müller în Bpesta, V., Vadsz u. 42 N.

FEL DE FEL

Bancherul păcălit. La bancherul Schmulz din Berlin s'a dus o fată tină, frumoasă, elegant îmbrăcată și i-a cerut 100 de franci pentru ajutorarea săracilor din privilegiul sărbătorilor Crăciunului. Bancherul s'a uită întâi în ochii fetei, care roșise, apoi frecându-și minile i-a dat banii. Nu să mulțumii însă numai cu atât, ci pofti pe fată să șadă, o întrebă unde șede, care e comitetul de ajutorare al săracilor pentru cari cere, și multe altele. Fata începă să zîmbească și vulpoiul bătrîn începă a să aprinde. S'a întâmplat însă că era singur în birou, să scuză și să duse preste drum, să aducă niște prăjituri, dulțuri și cafele. Reintors însă, ce-i văzură ochii? Fata nicăiri. Să uita în dreapta și în stînga și spaima lui creștea din ce în ce. Bietul om lăsase cassa cu banii deschisă și frumoasa „miluitoare a săracilor“ îi șterpelișe vro-o 10.000 de franci și a perit din Berlin, ca intrată în pămint.

Femeia. O legendă italiană zice că era o vreme cînd lumea era foarte fericită; pe timpul acela nu să știa încă de femeie. Ființelor nu le lipsia

nimic. Paserile cîntau vesele prin tușișele pururea verzi. Toate animalele erau zburdalnice, mulțumite și cumiști. Totul era bucurie și lumină. Dar femeia, glăvevitorea și nestatornica femeie, era încă necunoscută. Nici un războiu, nici o tînguire! Oamenii trăiau bine, dar' dela o vreme să născă între ei mîndria. Ei începură să uite și să nu mai știe de Dumnezeu și el trimise între ei pe femeie, ca să bage dragoste și teamă, iubire și ură între oameni, și să porniră îndată războaiele mari și mici, cum le vedem și azi, și cele mai multe pornite pentru femei sau prin întreprinderile lor.

Numele femeilor noastre vin mai ales din limbile greacă, latină și iido-vească, așa zice un învățat, care a studiat pe cum să vede treaba asta. Din limba greacă sunt luate următoarele nume: Agnes (Inocență), Eleonora și Laura (Miloasă), Elena (Strălucitoare), Irina (Pacinică), Melania (Intunecata). Din limba latină: Aurelia (Aurita), Beata (Fericita), Clara (Curată), Clementina (Smerita), Francisca (Libera), Lucia (Luminată), Leonia (Curagioasă) Sabina (Răpita), Margareta (Mărgăritarul), Ursula (Ursoaică). Din limba iido-vească și altele: Ana (Amabila), Gabriela (Dumnezeiască), Elisabeta (de Dumnezeu mărită), Marta (Supărata), Maria (Îndărătnică), Rebeca (Bine nutrită), Sara (Stăpînă), Susana (cu rată ca crinul) Sidonia (Pescărița). Din limba germană: Berta (Strălucita), Emma (Casnica), Carolina (Puternică), Matilda (Eroina) etc.

Purecele. In asămănare cu mărima sa, pe purece nu-l întrece nici un animal în iuțală. Tutorora nesuferit, dar' învățatul naturalist totuși găsește la purece lucruri foarte interesante. Capul lui e mic, ochii mari corpul luciu și încungurât ca de cercuri mici de mătasă fină. Toate mișcărilor lui sunt iuți, puterea lui e așa de mare, încît trebuie să pună în mirare pe ori-cine! Nu este goangă sau animal, care să fie așa de sprinten ca purecele, nici cel mai bun „clown“ nu să poată înturna și sări așa iute ca purecele, care sare în sus de două sute de ori cît e lungimea corpului său. Un purece trage un lanț de o sută de ori mai greu ca el și într-o zi mîncă atîta hrană, care cîntărește de zece ori mai mult decît corpul lui întreg.

○○○○○ Casă de vânzare. Casa No. 2 din Strada Morii, în Orăștie, este de vânzare din mână liberă. Informațiuni a să lua în casă, la proprietara: EMELIA ZESEWITS

○○○○○ Casă de vânzare. Casa din strada Bisericii-vechi Nr. 3 din Orăștie, să vinde din mână liberă. Informații da administrația acestei foi.

○○○○○ Casă de vânzare. Casa Nr. 6 din strada Bisericii nouă în Orăștie este de vânzare din mână liberă. Informații mai de-aproape în casă.

Asigurați contra baterii de piatră (grindină). Fiind astan holdele de grîu, săcară, etc. până acum foarte frumoase, aței proprietari cari să gîndesc la primejdia de a-și vedea frumoasele lanuri zdrobite de grindină (piatră), să preintimpine această păgubă a lor prin aceea, că să-și asigure holdele contra grindinei! La administrația foi „Libertatea“ să mijlocesc aceste asigurări, pe lingă prețurile cele mai ușoare ce să pot căpăta la aceste asigurări. De plătit nu să plătește nimic acum, ci numai după secere, spre toamnă. Să primește asigurare asupra grîului, săcării, cucuruzului și finațelor.

Cereți pentru citit un elegant volum de Schițe și Nuvele, de V. E. MOLDOVAN. Prețul unui volum 1 cor. 60 fil. De vânzare la administrația foi „Libertatea“.

Preparatele lui Cornel Demeter se pot căpăta în apoteca N. Vlad, Orăștie (Szászváros). Cream de benzoie mygdale. Săpunul de benzoie mygdale. Poudre Veturien. Veturien parfem. Apa de gură „Kremsier“. Praful de dinți „Kremsier“.

„THE STANDARD“ fondată în anul 1825. Efectuește asigurări de viață pe lîngă condițiuni foarte favorabile. Incasso anual K. 32,000.000. Dividende solvite K. 170,000.000. Avere proprie » 260,000.000. Despăgubiri de viață 520,000.000. Agentura generală pentru Transilvania: Cluj, Str. Ferencz-József 17. Filială pentru Ungaria: Budapesta, Str. Kossuth-Lajos 4 în palatul Standard (Casa proprie). Centrala generală: Edimburg (Anglia).

Cruce sau stea dublă electro-magnetică. Nu e crucea lui Volta. Vindecă și înviorează. Deosebită atențiune e a acest aparat vindecă. Aparatul acesta vindecă și folosește contra: durerilor de cap și dinți migrene, neuralgie, împedecarea circulațiunei sîngelui, anemie, amețeli, țuituri de ureche, bătăle de inimă, sgărăriuri de inimă, astmă, auzul greu, sgărăriuri de stomac, lipsa poftei de mîncare, receală la mîni și picioare, reumă, podagră, ișias, udul în pat, influența, insomnie, epilepsie, circulația neregulată a sîngelui și multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. — În cancelaria mea se află atestete incurse din toate părțile lumii, cari prețuesc cu mulțămire invențiunea mea și ori-cine poate examina aceste atestete. Acel pacient, care în decurs de 45 de zile nu se va viedeca, i-să retrimita banii. Unde ori-ee încereare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. V. public asupra faptului, că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul „Volta“, de oare-ce „Ciasul-Volta“ atăt în Germania cît si în Austro-Ungaria a fost oficios oprit, fiind nefolositor, pe cînd aparatul meu e în genere cunoscut, apreciat și cercetat. Deja iestîntăteaza crucei mele electro-magnetice o recomandă îndeosebi. Prețul aparatului mare e 6 cor. folosibil la morburi, cari nu sunt mai vechi de 15 ani. Prețul aparatului mic e 4 cor. folosibil la copii și femei de constituție foarte slabă. Expediție din centru și locul de vânzare pentru țeară și streinătate MÜLLER ALBERT, Budapest, Strada vadsz Nr. 42 Colțul strada Kálmán.

CANCELARIA ARCHITECTULUI ROMÂN: IOAN NIÇA. Arad, strada Atzél Péter Nr. 1. (Lângă Crucea-Albă).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritual nostru oriental, edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care cauză îl recomandăm îndeosebi dlor parochi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuite.